

הראשונה — היות ולפני כן לא היה קיים ישוב יהודי שומר-תורה באיווריים המרוחקים והנידחים כאיי-יפאן.
היה, איפוא, ספק בלבם של בעלי-תריסין אלה: אימתי עליהם לשמור שבתם ולחוג חגיהם?

אמנם כן, חודשה השאלה בוערי-אנפין, כעשרים-חמש שנה לפני ביאת בני הישיבות, גם ביפאן גופת. עם גלי הנודדים והפליטים של מלחמת-העולם הראשונה, הגיעו אליה בשנים הרע"ד-תרע"ז כאלף יהודים מהגרים מארצות שונות באירופה ובתוכם יראים ושלמים, מקדשי שביעי, ששבתו בעת ובעונה אחת עם יהודי כל העולם. בעיר חרבין ישב אז הרב משה-אהרן קיסילוב,³ מרבני ליטא, אשר שימש כרב הכולל לכל מקהלות האשכנזים במזרח הרחוק, ועל-פי נהגו היהודים המהגרים כפי שנהגו: לשמור את השבת כיום אחד עם כל היהודים בעולם.

חזרת נביעורה

עם ביאת בני הישיבות, הנמלטים מגיא-ההריגה, עוררו הם את השאלה מחדש. מתוכם התבלטו שני בניו של הדומ"ץ הבריסקאי רבי איסר-יהודה מאלין, האחים רבי מאיר ורבי נחמיה, שבטרם יצאו לדרך-הנודדים שמעו מפורש יוצא מפי אביהם, כי במקרה ויגיעו לאיי-יפאן עליהם לשמור את השבת כיום ראשון (1) והוא הסתמך בהוראתו על חוות-דעת שקיבל באופן אישי מפי רבה הקודם של בריסק, הגאון רבי חיים סולובייצ'יק, לפני עשרות בשנים.⁴ כיון שנודע לרבי איסר-יהודה על ביאת שני בניו ליפאן, חזר וחידע להם טלגרפית את הוראתו האמורה. הביאו האחים את דבר המברק

3. מחבר ספר שו"ת, "משברי ים", נתפרסם בצעירותו כ"עילוי מוויטקה" ושימש ברבנות ק"ק באריסוב, ניהל משא-ומתן בולכה עם גאוני הדור רבי חיים-עזר מוילנא ורבי מאיר-שמוחה מדווינסק והגיע ליפאן עוד בשנת תר"ע, "הפרדס", שיקאגו (שבט תשי"ד) עמ' 21.
4. כידוע הורה הגאון רבי שמואל מוהליבר מביאליסטוק שאין לשנות את השבת ביפאן משאר ארצות תבל [דבריו נדפסו באסופה, "דברי חכמים" (וורשה תרל"ו)] מאת רבי מרדכי-צבי הלוי איש סובלק, המוקדשת כולה לביורור שאלה זו וכמ"כ בספרי שו"ת, "חקרי הלכה" (ירושלים תשי"ד) ע"ע ט-כח] ולא הוטבו

[שיח]

לידיעת עמיתיהם הפליטים, כשהם מעלים את התביעה לעשות מעשה ולשנות את תאריך השבת ביפאן, בניגוד למנהג היהודים יושבי המקום עד עכשיו.⁵ גם כן דודם, רבי אייה-לייב מאלין, מהאיוות שבתבורה בישיבת "מיר", היה עמום בדעה אחת.

בתוך קהל הפליטים נמצאו כמובן גם מתנגדים ומהססים. נוצרה, איפוא, מביכה גדולה. אפילו מי שביקש להחמיר, לא ידע איך להכריע בענין כהנחת הפילין — והדברים הגיעו לידי כך, שקבוצות בחורי ישיבה מליטא שלחו מברקים בהולים אל חבריהם בקובנא, במוסקבה ובוולאדיווסטוק, ליעץ להם שידרו לפי שעה את יציאתם ליפאן עקב שאלת השבת.⁶

בעת ובעונה אחת ישוב על מדוכה זו גם בקובנא אשר במדינת ליטא העצמאית. עם הפליטים הבאים לקובנא מתוך שטחי הכיבוש נמצא גם הגאון רבי ווליל'ה סולובייצ'יק מבריסק. ביחד עם בני משפחתו, כשפניהם מועדות הלאה מזה, מקורבים השיגו עבור רבה של בריסק רשיון-עליה לארץ-ישראל, "סרטיפיקט" בלע"ז, הוא התכוון לצאת לדרך. לעומת זאת לא קיבל רשיון כזה בנו הגאון רבי יוסף-דוב סולובייצ'יק, הידוע בעולם הישיבות על-פי חניכתו, ר' בר"ל (כיום בירושלים) ולפי התכנית עמד להצטרף עם הנוסעים ליפאן. כיון שהועלתה אפשרות נסיעתו ליפאן, התחילו דנים בבית הרב איך יעשה בנוגע לשמירת שבת, אימתי ישמרה, ובמצות אביו הריץ רבי יוסף-דוב מיד אגרת-שאלה אל הגאון רבי שמחה-זליג ריגור, ראש הדיינים בקהלת בריסק, לחזות לו כיצד יתנהג. המר"ץ הבריסקאי

מסקנותיו ההלכותיות בעניי הגר"ת, והיה חולק עליו, על כן כשהובאה לפניו השאלה הונת בשנות התר"ס נמנע מלהשיב (מפי הרב נחמיה כאלין, ראש ישיבת "כנסת יודה" ירושלים).

5. לפי הד"ח שנתפרסם בעתון, "הצופה" מיום כ"ח סיון תשי"ד.
- *5. כנ"ל. אנב: ענין זה עצמו, אך בהקשר עם מועד הצום ביום-כיפור (ראה להלן בפרק זה), הביא בראשית שנת תשי"ב בחמישים מבחורי ישיבת מיר בשכניי שהיו מצויידים באשרות-כנסיה לקניה מלצאת לדרךם באוני שהפליגה בין ססה לעשור, לאחר שחישבו ומצאו כי אנייתם תחצה את קריאתה-אריך בדיק כיום הצום וממילא יתחייבו לצום בלבי"ם יומיים שלמים. דחו, איפוא, נסיעתם והמתינו לאניה הבאה, אלא שביום בו עמדו שנותי להפליג בדרךם לקנדה התלקחה המלחמה הגדולה בין ארה"ב ויפאן, והופסקה כליל התחבורה הימית ונאלצו להישאר בשכניי במשך כל שנות המלחמה ולאחריה עד שנת תשי"ו.

[שיט]